

Telegraful Român

Organ național-bisericesc

Abonamentul:

Un an 100 Lei. — Șase luni 50 Lei. — Trei luni 25 Lei. — Pentru străinătate un an 180 Lei.

Ziarul apare Marțea și Vinerea

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», Strada Mitropoliei Nr. 45. — Scrisori nefrancate se refuză. — Articole nepublicate nu se înapoiază.

Prețul inserțiunilor: un șir petii 2 lei pentru odată dacă se publică de mai multe ori se dă rabatul cuvenit

Abonamentele și inserțiunile

să se adreseze Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiu, Strada Mitropoliei Nr. 45.

După sărbările încoronării

(=) Zilele de mare sărbătoare ale neamului românesc s'au sfârșit. Istorică cetate a văzut pusă pe fruntea Suveranilor noștri cununa regală, în fața poporului cuprins de sentimentele iubirii nefățărte pentru dinastia unită deapururea cu dânsul.

Au fost, la Alba-Iulia și București, câteva sute de mii de oameni, din tot întinsul țării, bucurându-se de sărbătoarea națiunii și a bisericii românești.

Gloria acestor zile, din Octomvrie 1922, s'a înălțat și mai mult prin ființa de față a reprezentanților străluciți, trimiși de frații noștri de arme, de marii aliați, ai căror fii distinși au asistat la săvârșirea actului încoronării măriților și prea bunilor noștri Suverani, și la toate festivitățile zilelor de încoronare.

Alte părți luminoase ale mărețului act le găsim în sentimentul sguduitor stârnut prin cuvintele atât de simple, scurte și românești, rostite de înțeleptul Rege în *proclamația* și în *răspunsurile* Sale date la Alba-Iulia:

«Am rugat Cerul să dea rod muncii mele, și Cerul a binecuvântat.

«Punând pe Capul Meu, într'această străveche cetate a Daciei Romane, Coroana de oțel dela Plevna, pe care nouă și glorioase lupte au făcut-o pe veci Coroana României-Mari, Mă închin cu evlavie memoriei celor cari, în toate vremurile și de pretutindeni, prin credința lor, prin munca și prin jertfa lor, au asigurat unitatea națională, și salut cu dragoste pe acei cari au proclamat o într'un glas și o simțire.

«Pentru răsplata trudelor trecutului, rog Cerul ca poporul nostru să culeagă în pace roadele lor binecuvântate și să propășească în liniște, frăție și muncă harnică.

«Cu inima plină de dragoste și credință mărturisesc dorințele sufletului meu:

«Vreau ca țărănimea, stăpână pe veci pe ogoarele ce le-a dobândit, să le dea toată puterea de rodire în folosul ei și al binelui obștesc. Vreau ca muncitorimea, credincioasă patriei, să-și afle soarta tot mai prosperă într'o viață de armonie și de dreptate socială. Vreau ca, în hotarele României-Mari, toți fiii buni ai țării, fără deosebire de religie și de naționalitate, să se folosească de drepturi egale cu ale tuturor românilor, ca să ajute cu toate puterile statul, în care Cel de Sus a rânduit să trăească împreună cu noi. Vreau ca în timpul domniei Mele, printr'o întinsă și înaltă dezvoltare culturală, patria noastră să-și îndeplinească menirea de civilizație

ce-i revine în renașterea Orientului european, după atâtea veacuri de cumplite sbuciumări.

«Acestei sfinte misiuni, în neclintită unire cu poporul nostru, voi închina toate puterile mele de om și de Rege, și asupra ei chem, în această zi solemnă de înălțare sufletească, binecuvântarea celui Atotputernic.

«Sus inimile! Și să glăsuim după chipul strămoșilor: Aceasta este ziua, pe care a făcut-o Domnul să ne bucurăm și să ne veselim într'însa, și unii pe alți să îmbrățișăm. Să zicem «fraților!» și celor ce ne urăsc pe noi. Să iertăm toate pentru sfânta unire. Așa să fie!»

Toată presa românească, fără deosebire de culoare, constată părțile înălțătoare ale festivităților, chiar gazete dintre cele mai roșii, spun că sărbărilor de încoronare nu li-a lipsit nimic din fastul obișnuit.

Este, cu toate acestea așa zicând de sine înțeles ca ici colo să se scoată la iveală și așa numitele «părți umbroase», — observate și tâlmăcite ca de obicei conform interesului politic al partidelor din opoziție.

A lipsit, zic unii, entuziasmul la Alba-Iulia; măsurile de siguranță, spun alții, au împedat masa poporului în drumul către locurile principale de sărbare; mulțimea jandarmilor și agenților a ținut publicul la distanță de sute de metri...

S'au făcut cheltueli considerabile, — și alte neajunsuri s'au dat pe față, după aceleași păreri.

Adevărate sau exagerate să fie toate asemenea critice și cărtiri, — dar, adevărat rămâne și aceea, că orce guvern ar fi făcut încoronarea, trebuia să se îngrijească de aceleași măsuri de siguranță, — căci numai paza bună trece primejdia rea; — orce guvern era la cârmă, făcea cam aceleași cheltuieli, care în ori ce caz nu vor fi de natură, ca tocmai ele să scumpească traiul locuitorilor din țara noastră.

«N'avem, mai întâi, constituție nouă, — scriu alți confrăți, — nici administrație omogenă, ne lipsesc: cod civil, penal, comercial, cambial, nu-i nici program de învățământ, nici lege electorală, lege de presă, lege de minorități!» — Dar, li se poate răspunde și lor că toate legile și programele, de care se vorbește, vor putea să fie tot atât de bune, sau tot atât de rele, cu încoronare sau fără încoronare, — încoronarea însă nu mai putea fi amânată cu anii, spre deosebita satisfacție și

nădejde a dușmanilor noștri din lăuntru și din afară.

Mai puțină deosebire de vederi este în aspra desaprobare, ce a întâmpinat atitudinea neromânească a înaltului cler greco-catolic cu prilejul încoronării din catedrala dela Alba-Iulia. Absența lui, din biserica ortodoxă, a bătut la ochii tuturor invitaților.

Di N. Iorga, vechiul amic al B'ajului, a crezut cu drept cuvânt că trebuie să fie osândită purtarea relațiilor români greco-catolici cari se simțesc atât de acasă în societatea episcopilor romano-catolici, oameni cu desăvârșire străini de neamul românesc și de aspirațiile lui.

Poporul român dorește astăzi cu totul altă mentalitate și altă îndrumare dela acei capi bisericești români, la spatele cărora nu mai stă, nici ca ocrotire, nici ca amenințare, dinastia habsburgilor de jalnică amintire.

Sunetul clopotelor de sărbătoare a încetat, fanfarele au tăcut; — glasurile celor buni se întrunesc într'a cere politicianilor noștri, ca forțele românești să nu se risipească în încercări de a face politica de: «Ori noi, ori voi!»

Îmbunătățirea situației în toate direcțiile, nu se va înfăptui desființându-ne împrumutat, — ci aducând partea noastră de contribuție pozitivă și reală la temelia de încheiere a statului, fie că ne numim naționali, sau liberali, naționaliști, sau democrați, averescani, sau țărâniști și socialiști, — căci Regele, pe care l-am încoronat în mijlocul celui mai însuflețit și cald patriotism, este al nostru, al tuturor cetățenilor.

Cine alt fel gândește și cine alt fel lucrează, nu este nici bun patriot, și nici bun creștin.

Seria sărbărilor încoronării s'a încheiat cu festivalul dela Teatrul Național, Marți seara, când Suveranii au primit salutul artei românești. Teatrul Național și Opera Română au organizat împreună un spectacol. Sub conducerea măestrului G. Georgescu, artiștii Operei, dna Ivonny, Folescu, Teodorescu, Rabega, au executat al doilea act din opera lui Wagner, Vasul Fantomă (Oandezul sburător). După aceea artiștii Teatrului Național au jucat, cu avânt și însuflețire, poemul dramatic *Legenda Coroanei*, poem scris pentru festival de Mircea Rădulescu.

Dela consistorul arhidiecezan

Consistorul nostru arhidiecezan a ținut în 23 l. c. sub presiunea I. P. S. Sale mitropolitului nostru *Nicolae* o ședință plenară, pertractându-se mai mult chestiuni importante, dintre cari amintim următoarele:

Încă înainte de a se intra în ordinea de zi, asesorul on. Dr. Iosif Blaga, în numele consistorului, dă expresiune bucuriei pe care toți fiii bisericii noastre au simțit-o, din incidentul înaltei distincțiuni, de care I. P. S. Sa arhiepiscopul și mitropolitul nostru a fost împărțit zilele acestea, decorat fiind din partea M. Sale Regelui nostru *Ferdinand I*, cu Steaua României în gradul de mare Cruce. La finea vorbirii, membrii consistorului au făcut calde ovății I. P. S. Sale mitropolitului nostru.

I. P. S. Sa plăcut surprins de această spontană manifestațiune, spune, că înalte distincțiune primită din partea M. Sale nu o privește ca adresată I. P. S. Sale personal, ci ca o distincție făcută bisericii, și înaintașilor I. P. S. Sale, cari au dus greul luptelor pentru apărarea bisericii în timpurile de asuprire. Lor se cuvine această răsplată și preoțimei de pe vremuri care dela altarele bisericuțelor noastre au știut lumina și încălzi sufletele și-a păstra nealterată credința strămoșească.

«Mulțumind și dela acest loc M. Sale prea gloriosului nostru Rege, continuă I. P. S. Sa — în ce mă privește subiectiv, o consider ca un obligament pentru viitor, de a-mi deda toate puterile mele pentru înaintarea bisericii și a instituțiilor ei, pentru înaintarea, propășirea și înflorirea scumpei noastre patrii».

Intre urale însuflețit, s'a decis a se expedi o telegramă de mulțumită din acest prilej M. S. Regelui.

Intrându-se în ordinea de zi, I. P. S. Sa mitropolitul aduce la cunoștința Consistorului, că în 8 Octombrie a. c. cu ajutorul bunului Dumnezeu și cu solemnitatea cerută, asistat de I. P. Sfinții ierarhi Gurie din Chișineu, Batoamei dela Râmnic și Nicolae dela Cluj, a târnosit biserica catedrală din Alba-Iulia, ridicată pe locul unde fusese biserica cea veche a noastră zidită de marele voevod Mihai. Acest sfânt lăcaș va servi pentru toate timpurile ca biserică de încoronare a regiilor și reginelor de pe vremuri ai statului nostru și ca izvor de mângâiere și întărire în credința strămoșească.

Biserica noastră a întrebuințat toate ocaziunile mari de a eterniza evenimentele însemnate, astfel, că aproape toate fondurile și fundațiunile noastre sânt legate de anumite momente din trecutul bisericii noastre.

De aceea urmând exemplul înaintașilor noștri, nu putem lăsa nemarcat actul cel mare al încoronării Regelui și Reginei tuturor româ-

nilor în istorica cetate a lui Mihai și spre a eterniza acest fericit moment hărăzit nouă, generațiunilor de astăzi propun:

Inițierea unui fond cu numele: Regele Ferdinand I și Regina Maria pentru promovarea și alimentarea misiunii interne bisericești, având a se crea un institut special pentru misiunea internă bisericească cu scopul de a servi ca organul, care să dea ajutorul material necesar la această misiune.

Până acum, din cauza multor trebuințe și lipsuri, purtând mai mult o luptă defensivă pentru apărarea țării și limbii străbune, biserica nu s'a putut gândi la opera de trezire și îndrumare a vieții religioase. Acum e timpul, spune I. P. S. Sa, să revenim la această misiune, care trebuie să stea în centrul preocupărilor noastre.

Acest nou teren de lucrare în viața Domnului, să-l aducem în legătură cu actul cel mare al încoronării Suveranilor noștri.

I. P. S. Sa mitropolitul nostru însuș a pus bază la acest fond, oferind frumoasa sumă de 10,000 Lei.

Consistorul a primit cu însuflețire această propunere și a mulțumit I. P. S. Sale pentru începutul făcut.

A rugat pe I. P. S. Sa ca în fruntea unei delegații din sinul consistorului să aducă la înalta cunoștință a M. Sale această hotărâre rugându-l totodată de a permite, ca acest fond să poarte numele M. Sale și a stăvitei sale soții.

S'a ales după aceea o comisiune care până la proxima ședință plenară să studieze această chestiune și să prezenteze propuneri concrete cu privire la inițierea și înactivarea fondului.

Implinindu-se în 16 Iunie 1923 50 de ani dela moartea adormitului întru Domnul arhiepiscop și mitropolit Andrei, ear în 23 Septembrie 1923 100 ani dela moartea marelui dascăl al neamului George Lazar, spre a se sărbători în mod demn din partea bisericii memoria lor, s'a ales o comisiune mai mare care va avea să prezenteze un proiect de program după care să se comemoreze amintirea celor doi mari bărbați ai neamului.

Dintre celelalte chestiuni curente mai amintim, că la catedrala vacantă pentru studiul biblic, Testamentul nou, dela seminarul nostru arhidiecezan, s'a instituit profesor dl. N. Colan, un tânăr cu temeinice pregătiri pentru această catedrală.

Orășe care au suferit. Jerifele mari și dure-roase, aduse de orășele românești în timpul războiului, își află răsplata bine meritată. Zilele acestea cetatea *Galăților, Giurgiu și Iași* au avut cinstea de a fi distinse prin omagiul Franței simbolizat prin decorația *Crucii de război*. Decorațiile au fost aduse și predate de marii fii ai Franței, mareșaul *Foch* și generalul *Berthelot*.

„O neiertată greșală”

Așa numește dl. N. Iorga, în articolul său din ziarul *Universul*, absența prelaților români gr. catolici din biserica încoronării în ziua de 2/15 Octombrie 1922.

Eată cuvintele dlui N. Iorga:

Episcopul săvesc Teutsch, încins cu cordonul albastru al «Coroanei României», e la dreapta lângă Regele. Tot acolo un delegat al Patriarhiei constantinopolitane și, cu giuga-i neagră ascuțită, cu aspru-i costum de schvnic, un episcop armean. Rabnul Niemirow e lângă cei doi hogi, dintre cari unul, cu pronunțatul tip mongolic, poartă la turbanul alb dunga de fir și la gât gulerul înflorit în aur care-l arată șef religios al soldaților noștri musulmani.

Și Biserica unită? Biserica blăjană care timp de două veacuri întregi a luptat pentru izbăvirea neamului din robia a cărei sfărâmare se serbează astăzi? Ea care prin scriitorii ei profeți a ținut înaintea nației stâlpul de foc prin care s'a îndreptat în cursul lungii ei rătăcirii prin pustie? Această Biserică a cărei legătură însăși cu vechea Romă a avut o singură îndreptărire: învierea amintirilor romane și întărirea noastră națională prin aceste amintiri.

Biserica lui Ioan Inochentie Micu, martir pentru neam, a lui Samuil CRAIN, lui Gheorghe ȘINCAI și lui Petru MAIOR, chiar a lui ȘURUȚ, frate în 1848 cu ortodoxul ȘGUNA, stă după ușă, înțelegeți: după ușă, alături cu nuntiatul, un prieten de sigur, dar căruia n'avem nimic a-i cere în numele ideii noastre naționale, și alături și cu episcopul maghiar Majláth și cu clericii lui. Afară în pridvor, ca să nu se spurce prin contactul cu ortodoxia care, religia atâtor milioane în România Unită, cutează a fi și a voi să rămâie Biserica de Stat. Un ordin dela Roma, o telegramă... Dar de când Papa poruncește în afaceri naționale unei Biserici care întâi e a noastră și apoi a lui, întrucât n'are cu dânsa altă legătură afară de recunoașterea dogmei, și de dreptul numirilor, și încă numai cu voia acestui Rege ofensat astfel?

Și cum? nu s'a găsit unul care să frângă de genunchi o cârjă care nu s'ar putea păstra fără a jigni Rege și Popor în momentul supremiei concentrării naționale? Mult timp va apăsa asupra Bisericii unite amintirea acestei *neiertate greșeli*, care tinde a o isola de inimă neamului nostru care este una singură. O astfel de atitudine când nu era vorba de nimic confesional ar fi putut atrage și sancțiuni. Căci nici un stat n'are datoria de a susține o Biserică în stare să-și fie în asemenea chestiuni directivă de aiurea.

Ședință solemnă. Vineri 20 la ora 3 d. a. Academia Română a ținut ședință solemnă pentru sărbătorirea mărețului act al încoronării Suveranilor. Dl. D. OICIU președintele Academiei, deschide ședința printr-o alocuțiune. Dl. N. IORGA a citit pasagi din lucrarea sa publicată cu ocaziunea acestui eveniment național.

FOIȘOARA

Ziua Incoronării

2/15 Octombrie 1922

Săltați, munților! dați glas apelor! — că a sosit ziua cea mare: *Ziua încoronării*.

Rețezatul bătrânul ridică-ți pleoapele stufoase și privește, jos, la poalele tale, cum se adună și pornesc astăzi, în cete vioaie, strănepoții lui *Decebal*, la praznicul cel mare al încoronării primului Rege al tuturor Românilor.

Surule voinic! trezește pe *Mircea* dela *Cozia*, să vină să-și vadă țara lui dragă, liberă și întregită pe vecie, cu scumpa lui provincie, de peste Dunăre — și până la mare!

Negoiele trufaș! netezește-ți poienele și gătește-ți plaiurile, că se întoarce azi, acasă, *Radu-Negru*, ca să-și reieie, în stăpânire, vechea lui moșie, țara Făgărașului.

Buceciule puternic! saltă și te bucură, că nu mai ești, mai mult, stâlp de despărțire între frați. Dă glas prin «*Omul*» din vârful tău, ca să audă și să vină la serbare și *Serban* și *Petru Rareș*, că e liber astăzi neamul, pentru care au luptat voinicește, la poalele tale.

Ceahlăule falnic! trezește pe *Ștefan*, dela *Putna*, și spune-i că: «să lase arhimandritului toată grija schitului» — și să vină la serbare că liberă e azi întreaga scumpa lui Moldova, cu Cetatea-Albă, cu Ciceul și cu toate sfintele

lui titorii dimpreună, ridicate de el spre întărirea sufletească a neamului lui drag, pentru care rele atât a luptat.

Munților apusen! munți cu fața împietrită de atâtea suferințe și de atâtea dureri, dar cu inima de aur, întotdeauna curată, săltați azi de bucurie, că s'libere în sfârșit, toate plaiurile voastre. Mișcați vă și scuturați gorunul sfânt dela *Tebea*, ca să-și aplece crengile și, atingând mormântul scump dela rădăcinile, lui să trezească pe craiul munților, lăncu, ca să vină la serbare, că nu împărat perfid și trădător îl cheamă azi la vedere, ci Domnitorul cel mai cinstit și mai glorios al tuturor Românilor, care i-a realizat dorul inimei, suspinat în clipele din urmă, prin fluierul lui fermecat.

Ear tu, *Alba-Iulie!* Tu, Viteemul și leagănul neamului nostru, tu, tribuna cea înaltă, pe care, din început, s'a jucat toată drama poporului român, — cu scene luminoase de sclipită, ear întunecate de veacuri întregi, până la «*ca-tharzis*»-ul plin de dumnezească strălucire a încoronării de astăzi, — gătește-te, împodobește-te cu purpura fericirii realizate, cu aurul triumfului izbândit și cu seninul visului împlinit. Gătește-te, ca să primești după toată cuvința, pe mirele tău iubit, pe *Voievodul* cel cu nume de arhanghel, care vine, — după treisute și mai bine de ani, ca să te revadă. Vine pe albul lui înspumat și înconjurat de toți aprigii lui căpitani: de frați *Buzești*, de banul *Manta* și *Mihalcea*, de *Baba Novac* și toți, ca să ia și ei parte la praznicul praznicelor, la încoronarea celui dintâi Rege al tuturor Românilor. Vine,

ca, a ătura de *Mircea*, *Ștefan* și toți bunii voievozi de pe vremuri, să susțină și el coroana, ce se va așeza pe creștetul gloriosului *Rege Ferdinand*, pe care, prin atingerea mânilor diafane să-l hirotonească de cel mai vrednic urmaș al lui.

Mișcă, *Alba-Iulie*, și scutură din adânc gila de pe podeul tău înfelinat, ca să iasă și să se adune la loc măruntaele, schingiuite pe roată ale neînfricăților mucenici ai neamului: *Horla*, *Cloșca* și *Crișan*, ca să fie și ei de față, la ziua cea mare a încoronării, la ziua de plată și răsplată a suferințelor lor.

Muresule cu apă lină! Tu, cel cântat tot numai în doine de durere și de jale, tu, cel cu undele umfate de lacrimile amare ale celor cari priveau cursul și de-o parte și de alta, — curgi astăzi mai repede, scurge-ți undele amare și dă glas în lung și în lat, că nu mai trăiesc feciorii români în țară străină, ci numai în țara lor, scumpă și dragă, ca să o apere la hotare, în contra orărilor dușman.

Oltule Oitețule! Nu mai curge turbure. Strigă glas astăzi în lume, că ești liber pe de-a întregul și nu-ți mai este trupul mîd os frânt de dușmani pe la mijloc. Curgi voios și limpede, ca să te audă *Tudor*, să vină și el la praznic, că azi numai neamul lui iubit e stăpân în țara lui.

Somesule cu nume dăcil grăbește-ți azi cursul în, ca să ajungi mai repede în țara lui *Dragoș-Vodă*, ca să vină la serbare, că e românesc și liber *Maramurașul* lui drag.

Crișurilor, voi tustrele! grăbiți și mai mult azi cursul vostru, ca să scoateți cu totul din țară,

Liniștea turburată...

În regiunile de pe la Sătmăr, Bihor și alte, începuse, cum pretutindeni se știe, desnaționalizarea românilor în urma uneltilor puse la cale de stăpânirile străine ungurești, susținute și prin atitudinea adeseori umilită și neromânească a unor conducători ai bisericii greco-catolice, ieșiți în timpul mai nou din seminariile maghiarofile romano-catolice.

În unele locuri, din acele părți primejduite, s'a produs acum o mișcare de *revenire* a credincioșilor la biserica lor strămoșească.

Faptul acesta, firesc și românesc, a dat prilej organului de publicitate dela Blaj să atace în mai multe articole pe fruntașii bisericii ortodoxe ardelenne, și în special pe părintele protopop din Lăpuș, *Zaharie Manu*, pe care îi învinovățește de turburător al liniștei credincioșilor, — pe lângă a te apostrofări, pred lecte tinerilor scriitori dela Unirea când scriu despre noi (ca de ex. «pravoslavie fanariotă», «ortodoxismul... fără nici o pregătire și fără cel mai mic merit pentru stăpânirea sufletească», «biserică pângărită», «intriganți» și celelalte).

Cel atăcat, părintele protopop Zaharie Manu, ne trimite un răspuns la aceste strajnice ieșiri ale contraților. Publicăm, din acest răspuns, următoarele:

Este neadevăr sfruntat afirmarea Unirii (Nr. 37), că întreaga provincie bisericască nord-estică unită am împânzit-o cu o rețea de parohii și protopopiate ortodoxe cu câte 10—50 credincioși, uneori și cu mai puțini, ai căror conducători agită credincioșii lor. Se învinuiește și statul, care ar sprijini această «criminală acțiune».

Cazul dela Ocoliş, ci că întrece pe toate, căci poporul în masă s'a întors la ortodoxie cu toată averea sa bisericască și școlară, ear «strașnicul protopresbiter dela Lăpuș» a ocupat biserica.

Întreaga ură o aruncă Unirea în fața seninătății și rezolută a ortodoxiei ardelenne, care a răbdat dese împuscări dela dușmanii săi; ei susțin acum că vrem să le «sugrumăm credincioșii» — pe cari de fapt nu i au.

Reverendissimi dela Blaj, sânt rău informați asupra situației. Noi, ortodocșii, n'avem nici o parohie mai mică de 300 suflete; apoi protopopiatele noastre sânt cât 3 și 4 de-ale uniților.

Noi, ortodocșii, facem dimpotrivă, prea puțină propagandă în această direcție, dovada e predica protopresbiterului Manu, «strașnicul protopresbiter» rostită cu ocazia organizării parohiei ortodoxe în Ocoliş.

Noi nu facem altceva, decât aprobăm o mișcare naturală izvorâtă din conștiința poporului poreclit unit, care astăzi se vede liber și în posibilitatea de a se subtrage de sub cârma papistașă, de sub confesiunea îmbrățișată de

compatrioții unguri, cari se arată și azi, ca în trecut, tot așa de puțin frați în Hristos față de el.

Așa e cazul dela Ocoliş. Am fost chemați de poporul de acolo, mașter tratat, și după insistența aproape de un an i-am ascultat rugămintea. Nu i adevărat că cheia s'ar fi luat cu puterea. Biserica nu s'a răpit, căci a rămas pentru trebuințele religioase ale poporului întors la ortodoxie, precum și pentru cei cari din anumite motive înă nu s'au întors.

Dacă e vorbă de cazuri «revoltătoare», sânt și cunosc câteva cazuri în adevăr revoltătoare, — care însă, din respectul ce-l am față de o bună parte din frații preoți uniți, le retac.

Pot să constat, că o mare parte a ortodocșilor, ademeniți și încorporați la biserica unită, azi se deșteaptă din întreg cuprinsul Ardealului, Banatului, Bihorului și Maramurășului, zicând: «Ori ne întorcem cu toți la strămoșeasca lege românească, ori voi preoților rămâneți cu bine, căci noi ne lăpădam de legea, ce *dă cam pe unghurie*», vorba Ocolişenilor.

Nu așteptați să vă facă nime dreptate, cinstiți frați dela Blaj ai bisericii unite, ci mai bine vi-o faceți dvoastră de cu bună vreme, alegându-vă partea cea bună. — căci azi acelaș fior sfânt de reunire religioasă cuprinde sufletul maselor din biserica voastră, căruia nime ca bun român nu trebuie să i se opună.

Știrile zilei

Mareșalul Franței despre țara noastră. Mareșalul Foch înainte de a pleca din București, a făcut următoarele declarații: Părăsesc România cu cele mai plăcute impresii despre frumoasa dv. patrie, atât de minunat dotată cu bogății naturale, foarte variate și din cele mai prețioase; locuită de o populație care are darurile intelectuale cele mai strălucite și mai serioase. E o țară în plin avânt, asigurată de un viitor de prosperitate sigură și de o pace garantată, cu condiția totuși, ca spiritul național să nu piardă din vedere pericolele ce o împresoară, ca nimeni să nu adoarmă un singur moment și ca să continuați a veghea fără răgaz pentru siguranța voastră națională. Arătați încă odată din partea mea, din adâncul inimii mele, tuturor românilor, dela cel mai mare până la cel mai mic mulțumirile mele, pentru primirea călduroasă și atât de mișcătoare, ce mi-au făcut mie și generalului Berthelot, precum și tuturor membrilor misiunii franceze. Încă odată vă mulțumesc!

Revista Teologică. A apărut nrul 9 din 1922 cu următorul bogat și instructiv cuprins: N. Colan: † Un patriarh — Arhiepiscopul Dr. Ilarion Pușcariu. Lazar Triteanu: † Arhiepiscopul Dr. Ilarion

Se încheie azi istoria! Se pune punct croniceil De-acum se vor urzi basmele, se vor infiripa poveștile, pe care nepoții de azi, le vor preda nepoților lor, cari vor urma, începând cu: «A fost odată ca 'n povești», despre marea și fericita zi a încoronării.

Ci noi, cei de astăzi, toți, în genunchi, mulțumind Tatălui ceresc, pentru toate, câte a făcut nouă, cu glas înalt să strigăm:

Să trăiască M. S. Regele Ferdinand, întâiul Domnitor încoronat al tuturor românilor!

Să trăiască M. S. Regina Maria, prima Domniță încoronată a tuturor românilor!

Să fie în veci, în strălucire și în întregime Coroana română!

Ion Teulescu.

Anunțuri și reclame

Singurul ziar care poate fi întrebuit pentru anunțuri și reclame în cercurile preoțești din Ardeal, este

Telegraful Român

Anunțuri și reclame se primesc la Administrația ziarului, în Sibiu, strada Mitropoliei Nr. 45.

Pușcariu. Arhim. Scriban: Studiul pastorei în biserica românească. Florica Scriban: Împărăția cerurilor. P. Crăveanu: Mășca Literară: Convorbiri asupra legăturii bisericii cu credința. Tatăl nostru. Biserica Ortodoxă Română și problema unificării. Contribuțiuni la Istoria dreptului bisericesc. Predici la Sărbătorile Domnului nostru Iisus Hristos ale fetei Fecioare Maria și la toți sfinții mari. — M. Șeiceanu: Cronică biserică-că culturală. «Un neam mondial pentru colaborarea frățecă a Bisericilor». Un congres al «Bisericii vii» din Rusia. Un act însemnat. Dela Asociația clerului: «A dreu Șuguna». Reîntoarceri la Biserica strămoșească. Importante desbateri. O pildă.

Constituire. Preotul ort. rom. Coriolan Buracu din Banat. — ca delegat al comitetului central al Asociațiunii, pentru organizarea unui despărțământ în regiunea Oșovei, — invită intelectualii români, și în special pe delegații despărțământelor Căransebaș, Lugoj, Timișoara și Sibiu, la adunarea de constituire ce se va ținea Duminică în 16/29 Oct., în Orșova, cu bogat și variat program.

† Dr. Vasile Chiroiu. Din Timișoara se anunță încetarea din viață a avocatului și luptătorului naționalist, Dr. Vasile Chiroiu, fost deputat, mort în etate de 42 de ani în urma unei operațiuni chirurgicale. Înormântarea i s'a făcut în Timișoara Duminică, în 22 Octomvrie a. c. Odihnească în pace!

Dar pentru biserică. Un brașovean de naștere, dl. Vasile Grădinaru din Ploiești, a dăruit pentru îngrădirea cu zid a bisericii Sf. Treimi de pe Tocilele Brașovului suma de 85 000 lei. Această faptă dovedește, că mai sânt oameni cu simț creștinesc între bogații neamului nostru.

Eră mai bine odată? Ziarul sibian Tageblatt într'un articol de fond, scrie în legătură cu manifestul regal dela încoronare, că în Ungaria de odinioară n'a fost nici odată impusă limba statului, așa cum se impune acum în România de astăzi. În armata austro-ungară s'a întrebuit limba germană, dar — spune Tageblatt, — «în cea de astăzi (în armata română, Red.) nu... Așteaptă poate onorarii confrăți sași introducerea în armata română a limbii lui Wilhelm?! — În chestiunea limbilor va trebui să facă și statul român ceea ce se face în Cehoslovacia și Iugoslavia, — atunci plângerile minoritare poate că ar mai slăbi și la noi.

Distincțiune. Aflăm cu plăcere că «Ministerul instrucțiunii» (învățământul secundar și superior) și-a exorimat într'o scrisoare «vile sale mulțumiri» domnișoarei *Anica Onițiu*, profesoară din Timișoara, sora regretatului Virgil Onițiu, pentru munca depusă la reușita «serbării de înfrățire» din București («At-neul român», 18 Iunie a. c.). Astfel de distincțiuni servească drept îndemn și altor puteri didactice să apuce pe cărarea aceasta, spre binele comun.

Soartea unui savant șovinist

A murit cel mai mare dușman al poporului maghiar! Nu este greșală de tipar, cetitorule, nu te mira în zadar: Apáthy, fostul rector al universității din Cluj, de pe vremea când exista «Hungaria felix», Apáthy, a fost cel mai neîmpăcat dușman al propriului său popor. Un șovinist!

Dai din cap și exclami: «dar și-a iubit poporul cu un zel de apostol!» Ridici capul, semeș și zici: «a fost un savant cu renume universal!» Strâmbi nițel din buze și șuteri: «Cultura lui să o aibă românașii!»? și mă privești sfidător, oglindind în privirea ta un «Leo non capit muscas!»? (Leul nu prinde muște).

Stai cu binișorul. Am să-ți ripostez la fiecare exclamație de a ta: așa — argument și contraargument.

Rathenau, cel omorât mișelește lunile trecute, a scris odată, într'una din interesantele sale opere, câteva rânduri înțelepte. «Pot să pricep un pom», scria Rathenau, «pot să pricep ramificația rădăcinilor lui, circulația lui aeriană, respirația lui nocturnă, somnolența lui iernatică, numai atunci când sânt și eu pom. Pot pricepe istoria mondială *revărsarea hidrodinamică a popoarelor*, numai atunci dacă se copiază în mine globul pământesc și fluidul omenesc etnic».

«Revărsarea hidrodinamică a popoarelor!» Iată fenomenul pe care n'a vrut să-l priceapă marele histolog și fiindcă a formulat o diagnoză

besna întunecoasă și amarul asupririi, de pe țărmurile voastre. Dați glas prin gurile voastre, ca să audă până departe asupritorii de altădată, că românul e stăpân pe țărmurile voastre verzi și chemați pe frații voștri la serbarea, care încoronează pe veci stăpânirea lor, pe malurile voastre.

Siretule, frate bun și credincios! Tu, care cu valurile tale infuriate, ai oprit năvala barbarilor cumpliți, cari voiau nimicirea noastră, și cu boarea undelor tale ai răcorit fața sfinților eroi dela Mărășești, saltă și te bucură astăzi, că isprava ta, încoronare își află azi, în cetatea lui Mihai.

Prutule! cel odată blestemat de frații despărțiți, curgi voios de azi înainte, căci azi întreg ești al nostru și cu drag te binecuvântă acum acei frați, cari trec liberi, dela un mal la altul al apelor tale, venind cu drag la încoronarea din cetatea lui Mihai.

Ear tu, *Poporul român!* saltă și te bucură, cu bucuria cea mai mare, ce ai avut-o vreodată, de când destinul te-a sădit pe aceste plaiuri.

Bucură te, că azi se desăvârșește minunea, pe care Domnul Dumnezeu părinților tăi a făcut-o cu tine, dându-ți libertatea și dăruindu-ți stăpânirea deplină asupra moșiei tale strămoșești. Bucură-te, că astăzi coroana țării tale, topită în focul dela Mărăști, turnată în tiparul săpat de brațul voinic al Dorobanțului la Mărășești și ciselată pe țermurii Tisei, se așează pe capul celui mai bun și mai glorios domnitor al tău și a celei mai mândre și mai inimoase domnițe a tal..

falsă a boalei de care suferea poporul său — a fost silit să pribegască și să moară așa cum a murit.

Diagnoza a fost falsă, altfel ar fi trebuit să se dea împăcat cu gândul: patria mea este un stat poliglot; trebuie să încerc din răspuțeri o colaborare între toți cetățenii patriei! Privind o hartă etnografică a țării sale ar fi fost cu cale să tresară, cum tresăreau cei ce în Germania ascultau conferențele de propagandă ale lui Lutz Korodi, înainte de război, fiindcă «majoritatea românească a Ardealului... era pentru asistență o adevărată revelație», iar «concluzia oratorului se impunea apoi dela sine», (cum relatează dl Korodi în «Dacia», Nr. 206, 1921). Sau ar fi trebuit să își ascuță urechea și să se întrebe dacă are dreptate Lutz Korodi, când sare în sus la o conferință a unui maghiar, la «Lyzeum Club»-ul din Berlin (1915) și întreabă în public: cele 2 milioane de germani din Ungaria primesc ajutor cultural din partea statului măsurat numărului și dărilor lor?

(v. «Prager Tageblatt», 13 Noemvrie 1915, după «Pesti Hirap».)

În schimb ce a săvârșit fostul rector al universității din Cluj? O, ce «rector», ce mânător, ce conducător — căci aceasta în eamună în limba latină cuvântul de rector — ce sămănător de lozinci false a fost Apáthy!

Ani de zile, sistematic, crezând că își servește neamul — și o credea din convingere și îl apăra cu toată verval — a dat tipete de alarmă din «Turnul de veghe», infierând orice mișcare «valahă», ca celalalt emul al său, dl Iancsó Benedek. Spunea cineva o prostie, comitea cineva o greșală, o crimă chiar dacă era român trebuia să fie târât înaintea publicului maghiar, nu ca singuratec, nu ca XY, ci ca reprezentant al spiritului românesc, sub rubrica «Turnului de veghe», ca să se transplante în opinia publică convingerea că ori ce săvârșește un «valah» este vrednic de ștălpul infamiei. Așa, încet pe încetul, picătură de picătură, s'a născut potopul, care s'a deslănțuit cu puterea-i drăcească asupra tuturor.

«Trebuie să identificăm maghiarismul», scria Apáthy chiar și în 1916 («Magyarország», 1 Aug) «cu națiunea maghară și — creind un program de opoziție — nu trebuie să avem nici o considerație față de aceia, cari trăiesc în Ungaria și nu voesc să fie maghiari. Nu trebuie să se îndeplinească nici o dorință de a naționalităților. Și cari sunt făgăduințele lor de cari ar trebui să ținem cont fără a vătămă unitatea de stat național maghiar; nu este chestiunea aceasta, ci aceea ca să știm cece vrem și cum avem să acționăm împotriva naționalităților, în interesul unității statului național maghiar și al progresului națiunii maghare».

Sistem «Immer feste druj!» (pe românește: dă-i înainte, la mir!) a la Bülow cu polonii!

Și după cum polonii nu s'au lăsat terorizați de pumn, așa nici românii n'au putut interpreta incoerent neagră drept culoare albă, oricât au încercat guvernării să-i convingă.

Așa am ajuns mai apoi la noua migrațiune a popoarelor, la vânătorile după oameni mari, pe creștete de deal, prin văgăuni de munți, ca după niște cerbi și căprioare, așa am făcut cunoștință cu taberele de concentrare, unde erai deportat pe simplul cuvânt că te-ai născut român, sârb, slovac sau italian — așa am trăit acest monstruos Betlehem de oameni mari!

Astăzi — dacă se arată la lume și țara fotografii, ca cele ce se expediază din Elveția: cum trăiesc de greu în Budapesta studentele refugiate dela universitatea din Cluj (clădită și din bani românești!) studentele acestea nevinovate de soarta lor au a o mulțumi, în mare parte, fostului lor rector.

Bucurie că cuiva îi merge rău? Bucurie că studentele purtate de ciclonul patimilor omenesci n'au un adăpost cinstit? Ar fi neomenește să te bucuri!

Întrebi numai domol și respicat: nu vă este milă, domnilor șovinști, de atâta durere omenescă răspândită pretutindeni? Nu căutați să vindecați rănilor? Nu vedeți unde v'au adus lozincile nesănătoase? Vreți și mai multe case retezate de suprafața pământului, ca și mai mulți oameni să n'aibă unde își adăpostă capul trudit?

Iată unde ajungem cu toții dacă lăsăm să vorbească gura de mitralieră și gura omenescă

(și ea mitralieră!). Iată cum trebuie să trăiască studentele lui Apáthy, deocamdată fiindcă rectorul universității din Cluj, din orașul unde de jur împrejur e o mare de sate românești a privit disprețuitor, de a călare, la «valahii» săi, pe cari credea că poate să-i cumpere, cum se lauda Bánffy, după pofta inimii.

N'a priceput «revărsarea hidrodinamică a popoarelor», cu toate că Apáthy a fost savantul cu renume mondial. Ni se spune că a săvârșit minuni cu perfecționarea aparatelor de tăiat țesăturile corpului omenesc. Că ar fi ajuns să obțină a nu știu câta sută parte dintr'un milimetru. Minunat lucrul!

Dar oricât de desăvârșite lucrări să fi executat cu cuțitul de hirurg în mână, înarmat cu lupa și cu ochiul cel mai ager, a fost un miop politic și un politician cu «clair»-ul, cu mirosul arierat și — savantul, care își dădea o atât de laudabilă trudă de a descoperi, luminând tainele ființei, secționând trupul omenesc, a contribuit ca să deștepte fiara în om și să întunece ce ar trebui să fie «omenesc»...

Ce ar fi putut zămisli creierul acesta dacă ar fi împerechiat cu cunoștințele sale de savant inima largă a unui Pasteur! Ce țesături minunate între om și om ar fi putut țese — la alt război, nesângeros! — dacă ar fi dat la vreme lozinca sănătoasă: «sântem oameni cu toții! Veniți să ne înțelegem!» Da, frește, statul medieval ar fi dispărut, făcând loc altui stat, prefăcut în care poporul lui Apáthy n'ar mai fi avut singur furculița și cuțitul și blidul înainte — în care toate popoarele ar fi avut partea lor de bucurie și de răspundere.

Iar acum? Scrașnit de dinți și amenințări și subminări la adresa statelor succesoriale.

Care lozincă poate avea sorti de izbândă spre binele complexului omenirii? Lozinca «Hungaria rediviva», cu relațiile numerice imposibile între neamuri, cari se respectă în veacul al XX în Europa, sau cristalizarea statelor pe bazele etnice de acum — oricât de greu ar fi timpul de tranziție de astăzi?

Care ar putea să fie adevărata apostolie a unui conducător maghiar din zilele noastre, dacă nu luminarea opiniei publice că epoca latifundiilor și supremației de rasă a trecut, că trăim într-o vreme când sovietele rusești își întind influința până și în mijlocul muncitorimii engleze, că se primenesc toți și toate, că a persista pe lângă himere, oricât de frumoase «Fete Morgane» ar fi ele, este nu numai primejdios, dar chiar și o crimă față de poporul propriu? Nici roțile dela Bălgărăd, nici «Spielberg»-urile nici «Thalerhof»-urile viitoare nu vor putea înăbuși pretensiunile la viață conștientă a popoarelor, ținute conștient în întunec până acum.

De i-ar învăța pe toți șovinștii adevărul acesta sfânt soarta lui Apáthy, ca să fie scutită biata omenire de nouă hecatombe de oameni, svârlite pradă M-monului, spre bucuria duhurilor necurate... H. P. P.

Nr. 287 prot. 1922

(191) 1—3

Concurs

Pentru întregirea parohiei de clasa a III a Veseud, protopresbiteratul Mediaș, cu provocare la rezoluțiunea consistorială din 13 August a. c. Nr. 5145 Bis., se publică nou concurs în termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreunate cu acest post sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea dotațiunii dela stat.

Concurenții sânt poftiți a-și înainta cererile de concurs, înzestrate cu documentele necesare, subsemnatului oficiu protopresbiteral în termenul deschis și pe lângă observarea dispozițiilor reglementare a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare în biserică spre a cânta și predica, eventual celebra.

Mediaș, la 25 Septemvrie 1922.

Oficiul protopresbiteral al tractului Mediaș în înțelegere cu comitetul parohial respectiv.

Romul Mireea,
protopop.

Nr. 146/1922

(184) 2—3

Concurs repetit

Pentru întregirea parohiei de cl II Bede leu, tractul Lupșa, se escrie prin aceasta con-

curs nou în termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sânt; a) Salar legal dela stat statorit în temeiul coalei B. și a calificației, b) locuință în casele parohiale, c) lemne aduse la locuință din pădurile comunale după trebuință, d) pășunat, zile de lucru și ferdela de bucate, e) porțiunea canonică de 16 cară de fân, f) sticlele urcate conform vremii de azi.

Concursurile înzestrate cu documentele cerute se vor trimite oficiului protopresb. al Lupșei, iar concurenții se vor prezenta în comună cu observarea prescrierilor reglementare pentru a satisface îndatoririlor obișnuite.

Baia de Arieș, 26 Mai 1922.

Oficiul protopresb. în înțelegere cu comitetul parohial.

Vasile Gan
protopop

Nr. 2477/1922

(183) 2—3

Concurs din oficiu

Pentru parohia vacantă Jac, cu filiile Bred și Romita, în tractul Unguraș prin aceasta se escrie concurs cu termen de 30 zile.

Retribuțiunile sânt cele fasonate în coala B. și salariul dela stat.

Concurenții sânt obligați a se prezenta în parohie și a satisface prescrierilor legale.

Cererile de concurs se vor înainta în termenul de mai sus consistorului diecezan din Cluj.

Cluj, din ședința consistorului ca senat bisericesc ținută la 5/18 August 1922.

Consistoriul eparhial ort.-rom.

Nicolae Ivan
episcop

Nr. 362/1922 pprb.

(187) 2—3

Concurs

Pentru ocuparea postului de paroh al II-lea din parohia de cl. I Brad se publică al III-lea concurs cu termen de 30 zile, dela prima publicare în «Telegraful Român».

Retribuțiunile parohului sânt cele normale, staverite în coala B și normele dela stat.

Cererile de concurs sânt a se înainta oficiului protopresbiteral gr. or. al tractului Zărand în Brad.

Brad, din ședința comitetului parohial ținută la 13 August n. 1922.

Stefan Albu
președinte

Traian Stepan
notar

Văzut:

Brad, la 22 Sept. 1922.

P. Piso
protopop.

Nr. 316—1922.

(189) 2—3

Concurs

Pentru ocuparea posturilor de paroh din parohiile de clasa a III-ia Dobricel, Esc și Selișca cu filiile Căscău și Vad prin aceasta se publică concurs cu termen 30 zile computat dela prima lui apariție în ziarul «Telegraful Român».

Emolumentele, împreunate cu fiecare dintre aceste posturi, sânt cele fasonate în coala B. pentru întregirea dotațiunii preoț.ști prin ajutor de stat.

Concurenții au a-și înainta petițiunile concursuale, instruite cu documentele lor prescrite, la subsemnatul oficiu protopresbiteral în te minul deschis, amintit mai sus, și a se prezenta în vre-o Duminecă ori sârbătoare — pelângă prelabila incunoștințare a protopresbiterului concert — la biserică parohială din aceste comune spre a se face cunoscuți poporului.

Dej, 3/16 Septemvrie 1922.

Oficiul protopresbiteral al tractului ort. român Dej, în înțelegere cu comitetele parohiale competente.

Teodor Herman
protopresbiter.

**Reclama este
sufletul comerțului**

Editura și tiparul tipografiei arhidiecezane.